

Євтушенко О. Н.,
д-р політ. наук, професор,
Андріяш В. І.,
канд. політ. наук, доцент,
Паровай К. О.,
магістр,

Інститут державного управління, Чорноморський державний
університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПОНЯТТЯ І СПІВВІДНОШЕННЯ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Динамічні процеси сучасного державотворення вимагають не лише відповідного оновлення чи поліпшення елементів системи державного управління, але й радикального перетворення механізмів держави за допомогою процесів централізації та децентралізації, які виступають головним чинником розбудови ефективного державного управління і його інтеграції у європейський публічний, соціально-економічний та цивілізаційний простір. Оптимальне поєднання централізації та децентралізації, використання європейських принципів і стандартів врядування на центральному, регіональному і місцевому рівні з використанням вітчизняних традицій забезпечать переваги та нівелюють недоліки впровадження державної політики України. У статті проаналізовано основні теоретичні підходи щодо розуміння поняття «децентралізація» та «централізація» серед вітчизняних та зарубіжних дослідників. Охарактеризовано основні види децентралізації. Визначено основні специфічні властивості децентралізації та централізації. Проаналізовано основні нормативно-правові акти, які регулюють питання централізації та децентралізації в Україні. Визначено, що співвідношення централізації та децентралізації має значний вплив на соціальну та політичну поведінку громадян держави, і, як наслідок, створює необхідні умови для розвитку громадянського суспільства. Наголошено, що саме тому за останні роки наукова зацікавленість щодо вивчення аспектів децентралізації в Україні підвищилась, як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі. Певним чином це пояснюється фактором зростання ролі України на міжнародній арені, зокрема у розв'язанні питань, що виникають перед країною щодо вступу до Європейського Союзу. Окреслено коло основних проблем, які виникають під час впровадження централізації та децентралізації. Наголошено, що оптимальне співвідношення централізації та децентралізації в Україні є головним чинником досягнення консенсусу в українському суспільстві, забезпечить належну реалізацію демократичних реформ, пришвидшить входження України до світового співтовариства, як рівноправного партнера.

Ключові слова: централізація; децентралізація; види децентралізації; деконцентрація; деволюція; субсидіарність; органи державної влади; органи місцевого самоврядування; муніципалітети.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні складні процеси у державному управлінні стимулюють системну перебудову суспільства для досягнення стійкого розвитку України. Однак, вони (процеси) можуть бути вирішеними лише за наявності ефективної системи державного управління, що базується на оптимальному співвідношенні централізації й децентралізації. Для досягнення оптимального співвідношення централізації й децентралізації треба переосмислити роль, відповідальність та повноваження різних рівнів управління, особливо місцевого самоврядування. Такий підхід вимагає чіткого розуміння сутності децентралізації, чітких дій, оскільки процеси децентралізації стосуються різних сфер життя суспільства:

політичного, правового, соціального, адміністративного, економічного, культурного та ін.

Аналіз досліджень і публікацій. У процесі написання роботи були використані праці вітчизняних дослідників, а саме М. Будника [2], А. Козенко [13], М. Харитончука [19] та інших, у яких висвітлюються різні аспекти проблем пов'язаних з централізацією та децентралізацією влади в Україні на шляху євроінтеграції. Серед зарубіжних дослідників, які займаються питаннями централізації та децентралізації варто відмітити К. Арановського [1], Тамаша М. Хорвата [8] та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є охарактеризувати поняття централізації та децентралізації влади в Україні та особливості їх співвідношення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Великий тлумачний словник сучасної української мови подає таке поняття децентралізації – це «система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоуправління; розширення прав низових органів управління» [3, с. 218].

У сфері менеджменту поняття «децентралізація» означає можливість керівника делегувати частину повноважень та обов'язків підлеглим, наділяти їх більшою свободою волі та разом з тим більшою відповідальністю.

У сфері інформатики під децентралізацією розуміють створення таких умов, аби потреба у сервері відпала, а учасники мережі мали один ранг.

У політології термін «децентралізація» – (від лат. de... – префікс, що означає заперечення, і centralis – серединний) – «управлінська політична система, покликана здійснювати владно значущі практичні рішення, що географічно чи організаційно перебувають поза межами безпосереднього впливу центральної вла-

ди; політичний процес, що передбачає делегування центральним урядом певних повноважень на місцевий рівень з метою оптимізації практичного вирішення питань загальнонаціонального значення, а також утілення у житті специфічних регіонально-локальних програм» [9].

У сфері державного управління поняття «децентралізація» використовується у двох значеннях: широкому та вузькому. Як наслідок, децентралізація може виступати, по-перше, процесом розподілу влади, з подальшою передачею частини функцій від центру до периферії, по-друге, певною системою взаємовідносин між державою й адміністративно-територіальними одиницями [17, с. 111].

Наприклад, офіційні джерела, наукові статті, монографії та дисертації, матеріали науково-практичних конференцій, публіцистична література містять такі основні підходи щодо визначення поняття «децентралізація» (табл. 1).

Таблиця 1

Тлумачення поняття «децентралізація»

Поняття	Визначення	Джерело
Децентралізація	передача функцій управління від центральних органів влади місцевим органам, розширення кола повноважень органів нижчого підпорядкування управління за рахунок вищих	Сучасний енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eknigka.org.ua/2007/05/28/sovremennyy_j_jenciklopedicheski_j_slovar.html .
	процес передачі із центра на місця частини функцій і повноважень центральних органів держави	Великий енциклопедичний юридичний словник. – К. : Юрична думка, 2007. – 992с.
	передання частини функцій державного управління центральних органів виконавчої влади місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, розширення повноважень нижчих органів за рахунок вищих за рівнем»	Державне управління та державна служба : [словник-довідник] / Уклад. О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
	предоставление местным органам самостоятельности в управлении местными делами	Французско-русский юридический словарь. – М., 1995. – С. 132
	система, при которой нецентральные (выборные) органы имеют в отношении дел, рассматриваемых как местные, право принятия решений без подчинения в своих взаимоотношениях с центральной властью вышестоящему органу	Франция: Общие сведения об административном праве во Франции // Российско-Французская Серия Информационные и Учебные Материалы. – 1995. – № 9. – С. 6
	це форма організації публічного керування, при якій, поряд з державою, існують інші юридичні особи публічного права, що виконують частину управлінських завдань	Драго Р. Административная наука / Р. Драго. – М., 1982. – С. 130
	це передача прав на прийняття рішень не представникам центральної влади, а органам, які не перебувають в ієрархічному підпорядкуванні центральним органам влади і які найчастіше обираються зацікавленими громадянами»	Ведель Ж. Административное право Франции / Ж. Ведель. – М., 1973. – С. 392

Тобто децентралізація виступає:

– «характерним для сфери державного управління явищем, зумовленим об'єктивними і суб'єктивними факторами, як певним протилежним боком централізації, своєрідним засобом відображення централізації» [5, с. 16];

– «самостійністю у підходах щодо управління, враховуючи багатоманітність місцевих особливостей та стимулюючи збереження єдності» [6, с. 112];

– «передачею частини функцій державного управління центральних органів виконавчої влади місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, розширенням повноважень нижчих органів за рахунок вищих за рівнем» [7, с. 111];

– «процесом передачі частини функцій та повноважень вищими рівнями управління нижчим (від центральних органів виконавчої влади до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування); у широкому розумінні – ослабленням або скасуванням централізації» [15, с. 51].

З аналізу вищевикладеного випливає, що децентралізацію можна трактувати і як явище, дію (передавання, процес передачі) та характеристику управлінської дії (самостійність).

Для забезпечення успішного впровадження стратегії децентралізації управління необхідно сформулювати політичну волю та активну законотворчу діяльність центральних державних органів. Серед причин,

які сприяють проведенню децентралізації, є «потреба в ефективності, прозорості, субсидіарності, мобілізації, підзвітності» [8, с. 16]. На ряду з цим варто убезпечитися від можливого посилення ролі держави щодо спрямування й координування дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування направлених на забезпечення економічної безпеки держави щодо фінансової, соціальної, податкової, валютної політики та інших сфер життєдіяльності суспільства.

Процеси децентралізації можуть набувати різноманітних форм та охоплювати різні сфери. Стандартна модель децентралізації на сьогодні відсутня. Існуючі процеси та процедури відрізняються один від одного та залежать від головних цілей та завдань, а також організаційних структур й механізмів реалізації.

Існуючі форми децентралізації напряму залежать від методів її реалізації, а саме від таких форм, як: деконцентрація та деволюція. Під час використання деконцентрації у центральних органів влади держави (уряду) виконують цілий ряд своїх функцій, зокрема планування та фінансування, серед регіональних представників, зберігаючи при цьому за собою контроль. Крім того деконцентрація є, у першу чергу, «адміністративним заходом, за реалізації якого право прийняття рішень залишається за центральними органами влади держави» [14]. Натомість під час застосування деволюції центральні органи влади держави здійснюють передачу певних повноважень та функцій на нижчий рівень адміністрації, внаслідок чого досягається головна мета – зближення уряду з населенням, підвищення та забезпечення прозорості й підзвітності. За такої умови місцева адміністрація буде діяти у загальнополітичних межах, що встановлені центральними органами влади держави, але при цьому матиме можливість автономно реалізовувати свої функції.

Деволюція державного управління може бути «ефективною у тих сферах та питаннях державної діяльності, де не вимагається проведення єдиної державної політики» [4, с. 248].

На сьогодні відомо декілька способів проведення децентралізації, серед них вирізняють політичну, адміністративну, економічну, територіально-просторову форми [14].

При використанні демократичної децентралізації здійснюється делегування, передача частини повноважень державної виконавчої влади на місцевий рівень відповідних адміністративно-територіальних одиниць (територіальної громади, регіону, об'єднання) та органам, які обираються населенням цих одиниць (міське самоврядування). Специфічною рисою використання такої децентралізації є високий ступінь фінансової автономії та виборність вищих службовців місцевого рівня. Прикладом такої децентралізованої держави є США.

Економічна децентралізація передбачає перенесення відповідальності за здійснення відповідних функцій від держави до приватних підприємств та недержавних організацій за допомогою приватизації та делегування.

Фінансова децентралізація сприяє чіткому закріпленню відповідних джерел надходжень або трансфертів із державного бюджету за місцевими бюджетами

аби забезпечити виконання ОМС власних та делегованих повноважень [13].

Територіально-просторова децентралізація належить до регіонального і місцевого планування, оскільки враховує географічні показники і застосовується щодо визначення та формулювання цільових програм деконцентрації промислових та житлових комплексів у великих містах шляхом створення сприятливих умов для появи регіональних і локальних полюсів розвитку [14].

Адміністративною децентралізацію передбачається розширення компетенції місцевих адміністрацій органів влади, що діють у межах компетенції самостійно та до певної міри незалежно від центральної влади, хоча й призначаються центральним урядом [12, с. 8]. Місцеві органи не є повністю залежними та можуть створювати часткову фінансову й структурну автономію. Однак цей тип вказує не на децентралізацію, а на деконцентрацію. Під деконцентрацією варто розуміти процес передачі функцій локальним представникам центральної влади [2].

У європейській правовій доктрині адміністративна децентралізація розглядається, як «делегування органами державної влади різноманітних адміністративних повноважень на місцевий рівень в інтересах суспільних представників, обраних громадянами відповідних спільнот на місцях» [19, с. 156]. Мова ведеться про передання повноважень, якими раніше було наділено лише один державний орган, кільком відповідним владним структурам, кожна з яких повинна відповідати за певну ділянку управління місцевою спільнотою.

Існуючий досвід трансформації суспільних відносин зарубіжних країнах взагалі та в Україні зокрема дає можливість говорити про фінансову або бюджетну децентралізацію, яка повинна забезпечувати ефективне асигнування та справедливості щодо розподілу податків, а також сприяти децентралізації надання громадських послуг.

Для бюджетної децентралізації є характерною незалежність бюджетів усіх рівнів, а саме закріплення за кожним рівнем управління власного джерела доходів, право самостійно визначати напрями видатків, не допускати вилучення додаткових надходжень, використовувати право на компенсацію видатків, що виникають унаслідок рішень вищих органів влади та управління, право надавати податкові та інші пільги тільки за рахунок власних доходів, право запозичувати в певних законодавчих межах.

На сьогодні виділяють чотири юридичні ознаки децентралізації [1, с. 468]:

1. Законодавство зобов'язує муніципалітет не лише дотримуватися закону, але й прямо покладає на нього виконання державної політики. Міське управління виступає ланкою державного управління на законодавчому рівні.

2. Місцевими колективами обираються колегіальні представницькі органи (ради), які насамперед повинні виступати на захисті місцевих інтересів. До місцевої адміністрації закон висуває особливі вимоги, які спрямовані на забезпечення впливу держави двома способами (табл. 2).

Способи забезпечення впливу держави на місцеву адміністрацію

1 спосіб	2 спосіб
Місцеві виконавчі органи не обираються населенням, їх призначає уряд (вищого рівня адміністративна інстанція)	Місцеві виконавчі органи, як і відповідні ради, обираються населенням, і законом встановлюється їх подвійна підпорядкованість і відповідальність
Характеристика	
Поточне управління здійснюється агентами держави. Апарат місцевих адміністрацій формується без участі населення. Поряд з ними діють виборні ради, які наділені контролюючими повноваженнями стосовно адміністрації, затверджують бюджет, приймають локальні нормативні акти. Таким чином впливають на справи на місцевому рівні, ставлять адміністрацію перед необхідністю враховувати інтереси громади	Керівники представницьких органів представляють не лише громаду, але й державну адміністрацію. Мер бере участь у проведенні армійського набору, реєстрації актів громадянського стану, тощо, що є повноваженнями вищого рівня адміністративної інстанції. Мер зобов'язаний організувати реалізацію рішень ради комуни, але він також обнародує та діє відповідно до законів, проводить перегляд виборчих списків
Приклади	
Норвегія – король призначає губернатора	Франція – мер комуни Японія – префект провінції

3. Встановлюється адміністративна опіка над муніципалітетом. Опікою займається призначена посадова особа, якою здійснюється контроль за діяльністю місцевих органів (комісар уряду у французькому департаменті). Основними повноваженнями є: право затверджувати акти місцевих органів, право відмінити, призупинити рішення, направляти на перегляд муніципалітету, якщо його рішення суперечитимуть державним інтересам. Крім того встановлюється право розпочинати справи щодо відсторонення місцевих чиновників або розпуску представницьких й виконавчих органів із призначенням на їх заміну тимчасової делегації (префект провінції та комісар області в Італії).

4. Зберігається залежність щодо прийняття рішень органами місцевих адміністрацій від адміністративної інстанції вищого рівня. Так, якщо бюджет буде затверджено без урахування державних потреб та інтересів, до нього можуть у примусовому порядку вносити поправки та статті, які передбачатимуть обов'язкові витрати (фінансування освіти тощо).

Ще одна суттєва ознака децентралізації – це визнання за місцевим представницьким органом статусу юридичної особи на державному рівні. Як наслідок, муніципалітети мають право та можливість звертатися до суду або адміністративної юстиції для оскарження дій адміністрації, якщо ті призводять до порушення муніципальних прав.

Необхідність проведення децентралізації пов'язують, як мінімум, з трьома обставинами, які ще до недавнього виявляли себе як відносно важливими. До таких обставин відносимо: мінімальні розміри владних структур, які спроможні успішно керувати суспільством, наявність нових технічних можливостей та потреби у зміні людей, і як виробників і як споживачів. Такі обставини призводять до того, що деякі блага, що пов'язані з функціями держави, наприклад, забезпечення безпеки, для одержання яких країна, регіон, область й провінція об'єднувалися під владою центрального уряду, поступово втрачає своє призначення.

В Україні необхідність децентралізації управління, як одного із пріоритетних напрямів реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, потребує підвищити роль владних регіональних структур під час здійснення економічних та структурних реформ, диверсифікувати еконо-

міку територій, в управлінні державним і комунальним майном, розвивати міжрегіональне та транскордонне співробітництво та ін.

Однак, треба зазначити, що за роки незалежності в Україні так і не вдалося децентралізувати владу і створити справне місцеве самоврядування, яке б «ефективно вирішувало питання місцевого значення, забезпечивши тим самим поліпшення умов життя українців та звільнивши органи центральної влади від не властивих їм функцій» [16, с.10].

Зрозуміло, що необхідність децентралізації державної влади, реформування місцевого самоврядування розуміється вищим керівництвом, тому що в сучасних умовах децентралізація є необхідною передумовою виходу з політичної кризи. Розуміючи це, Кабінетом Міністрів України розпорядженням від 1 квітня 2014 р. № 333-р була прийнята Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [18]. Верховною Радою прийняти закони: «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р. № 1508-VII [11] та «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII [10], які спрямовані на підвищення спроможності органів місцевого самоврядування по-перше через укрупнення територіальних громад, по-друге через розвиток їх співробітництва. Отже, сьогодні децентралізація – це така форма влади, що дозволяє обмежити вплив влади на суспільство через активізацію й заохочення населення на вирішення власних потреб та інтересів.

Децентралізація, дозволяє «розосередити державну владу (повноваження та відповідальність за її використання)» [14], замінити владний вплив механізмами саморегуляції, що виробляються самим суспільством, і через те зменшити витрати держави на утримання держапарату і його матеріальних додатків – армію, міліцію тощо.

Варто зауважити, що децентралізація приносить бажаний результат тільки в тому випадку, якщо сприяє мобілізації суспільного потенціалу на рішення соціально значимих проблем.

Крім того, процеси децентралізації породжують процеси централізації і навпаки, що, на думку О. Кремени, обумовлено, «по-перше, циклічністю зміни політичної еліти, по-друге, трансформацією території

під впливом геополітичних чинників (утворення, об'єднання, зникнення держав тощо)» [14], по-третє встановлення надмірної децентралізації або ж централізації, може призвести до «зміни територіальної цілісності держави».

Висновки. Таким чином, сучасний етап державотворення в Україні потребує визначення глибини та особливостей процесів централізації й децентралізації. Відсутність єдиного підходу щодо визначення поняття та змісту централізації й децентралізації потребує проведення цілої низки різноманітних заходів, як на теоретичному, так і на практичному рівнях. Очікуваними результатами проведення такої роботи мають стати:

– встановлення чіткого розмежування сфер діяльності, відповідних функцій та всіх видів відповідальності між центральним, регіональним і місцевим рівнями влади й органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності й наділення громад максимально широким колом повноважень;

– закріплення у Конституції України принципу децентралізації у здійсненні державної влади, повсюдності та спроможності місцевого самоврядування;

– досягнення узгодження щодо процедури бюджетного процесу, забезпечення фінансовими ресурсами повноважень органів місцевого самоврядування, включаючи їх участь у загальнодержавних податках;

– чітке визначення послуг, які повинні надаватися кожним із рівнів влади, підвищення їх якості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арановский К. В. Государственное право зарубежных стран : [учеб. пособие] / К. В. Арановский. – М. : Форум – Инфра-М, 1999. – 488 с.
2. Будник М. А. Децентралізація – як необхідна умова модернізаційних процесів у системі державного управління України [Електронний ресурс] / М. Будник // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. Одес. регіон. ін-ту держ. упр. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1 (37). – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/period/article/24387/%CC>
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь, Перун, 2001. – 1440 с.
4. Державна регіональна політика України : особливості та стратегічні пріоритети : [монографія] / за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 820 с.
5. Державне управління в Україні : централізація і децентралізація : [монографія] / кол. авт. ; відп. ред. проф. Н. Р. Нижник. – К. : УАДУ при Президентові України, 1997. – 448 с.
6. Державне управління і менеджмент : [навч. посіб. у таблицях і схемах] / Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов та ін. ; за заг. ред. проф. Г. С. Одінцової. – Х. : ХарПІ УАДУ, 2002. – 492 с.
7. Державне управління та державна служба : [словн.-довід.] / уклад. О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
8. Децентралізація : експерименти и реформи / под ред. Тамаша М. Хорвата. – Будапешт : OSI/LGI, 2000. – 126 с.
9. Децентралізація [Електронний ресурс] // Короткий словник політологічних термінів. – Режим доступу : politics.ellib.org.ua.
10. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 157-VIII від 5 лютого 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
11. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 року № 1508-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
12. Квітка С. А. Місцеве самоврядування : [навч. посіб.] / С. А. Квітка. – 2-ге вид., доповн. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2004. – 108 с.
13. Козенко А. О. Проблеми та шляхи удосконалення розподілу повноважень між рівнями влади в Україні [Електронний ресурс] / А. Козенко // Ефективна економіка. – 2012. – № 9. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1402>
14. Кремена О. Л. Проблеми децентралізації в Україні [Електронний ресурс] / О. Кремена // Молодий вчений. – 2014. – № 12(15). – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/problemy-detsentralizatsii-v-ukraine>
15. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – 2-ге вид., доповн. і виправл. – К. : Центр сприяння інституц. розвитку держ. служби, 2005. – 254 с.
16. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.
17. Оболенський О. Державна служба : [навч. посіб.] / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 274 с.
18. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р // Уряд. кур'єр. – 2014. – № 67. – 11 квітня. – С. 3.
19. Харитончук М. Теорія та практика процесу демократизації суспільних відносин (Критичний аналіз сучасних концепцій) / М. Харитончук. – К. : Ін-т політ. та етнонаціональних досліджень НАНУ, 2000. – 247 с.

О. Н. Евтушенко, В. И. Андрияш, К. О. Паровай,

Черноморский государственный университет им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ПОНЯТИЕ И СООТНОШЕНИЕ ЦЕНТРАЛИЗАЦИИ И ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Динамические процессы современного государства требуют не только соответствующего обновления или улучшения элементов системы государственного управления, но и радикального преобразования механизмов государства с помощью процессов централизации и децентрализации, которые выступают главным фактором развития эффективного государственного управления и его интеграции в европейское публичное, социально-экономическое и цивилизационное простран-

ство. Оптимальное сочетание централизации и децентрализации, использование европейских принципов и стандартов управления на центральном, региональном и местном уровне с использованием отечественных традиций обеспечат преимущества и нивелируют недостатки внедрения государственной политики Украины. В статье проанализированы основные теоретические подходы к пониманию понятия «децентрализация» и «централизация» среди отечественных и зарубежных исследователей. Охарактеризованы основные виды децентрализации. Определены основные специфические свойства децентрализации и централизации. Проанализированы основные нормативно-правовые акты, регулирующие вопросы централизации и децентрализации в Украине. Определено, что соотношение централизации и децентрализации имеет значительное влияние на социальное и политическое поведение граждан государства, и, как следствие, создает необходимые условия для развития гражданского общества. Отмечено, что именно поэтому за последние годы научная заинтересованность по изучению аспектов децентрализации в Украине повысилась как в отечественной, так и зарубежной литературе. Определенным образом это объясняется фактором возрастания роли Украины на международной арене, в частности в решении вопросов, возникающих перед страной по вступлению в Европейский Союз. Очерчен круг основных проблем, возникающих при внедрении централизации и децентрализации. Отмечено, что оптимальное соотношение централизации и децентрализации в Украине является главным фактором достижения консенсуса в украинском обществе, который обеспечивает надлежащую реализацию демократических реформ, ускорит вхождение Украины в мировое сообщество в качестве равноправного партнера.

Ключевые слова: централизация; децентрализация; виды децентрализации; деконцентрация; деволюция; субсидиарности; органы государственной власти; органы местного самоуправления; муниципалитеты.

O. Evtushenko, V. Andriyash, K. Parovay,
Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

THE CONCEPT AND RATIO OF CENTRALIZATION AND DECENTRALIZATION

Dynamic processes of the modern state not only require a corresponding update or improve the elements of public administration, but also a radical transformation of the state machinery by processes of centralization and decentralization, which are the main factor in the development of good governance and its integration into the European public, socio-economic and cultural space. The optimum combination of centralization and decentralization, the use of European principles and standards of governance at the central, regional and local level with national traditions provide the advantages and disadvantages negate the implementation of the state policy of Ukraine. The article analyzes the main theoretical approaches to the understanding of the concept of «decentralization» and «centralization» among domestic and foreign researchers. It describes the main types of decentralization. The main specific features of decentralization and centralization. It analyzes the basic regulations governing the centralization and decentralization in Ukraine. It has been determined that the ratio of centralization and decentralization has a significant impact on the social and political behavior of the citizens of the state, and, as a consequence, creates the necessary conditions for the development of civil society. It is noted that this is why in recent years the scientific interest for the study of aspects of decentralization in Ukraine has increased both in the domestic and foreign literature. In a way, this is due to a factor of increasing the role of Ukraine in the international arena, particularly in addressing issues faced by the country to join the European Union. It sets the scope of the main problems encountered in the implementation of centralization and decentralization. It is noted that the optimal ratio of centralization and decentralization in Ukraine is a major factor in achieving a consensus in Ukrainian society, which will ensure proper implementation of democratic reforms, accelerate the entry of Ukraine into the world community as an equal partner.

Key words: centralization; decentralization; decentralization species; deconcentration; devolution; subsidiarity; public authorities; local governments; municipalities.

Рецензенти: Шатун В. Т., канд. політ. наук, доцент;
Бондар Г. Л., канд. політ. наук, доцент.